

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

МАРЧЕНКО ОЛЬГА МИХАЙЛІВНА

УДК [338.439:658.15+338.24] (477)

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ
АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Спеціальність 08.00.03 - економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент,

СУХАЙ ОЛЬГА ЄВГЕНІВНА,

Львівський національний університет

імені Івана Франка,

доцент кафедри економіки підприємства.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України,

ЄРМОШЕНКО МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ,

Вищий навчальний заклад „Національна академія управління”,

проректор з наукової роботи,

завідувач кафедри маркетингу, управління та економіки підприємства;

кандидат економічних наук, доцент,

КАРПІНСЬКИЙ БОРИС АНДРІЙОВИЧ,

Львівська державна фінансова академія,

завідувач кафедри економіки і підприємництва.

Захист відбудеться “27” березня 2008 року о 13³⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79008, м. Львів, проспект Свободи, 18, ауд. 115.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розісланий “ 26 ” лютого 2008 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради _____ **А. В. Стасишин**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Із відновленням незалежності перед Україною постало завдання досягнення економічної, передусім фінансової безпеки. Ця проблема і досі не вирішена, про що свідчить: постійна збитковість понад третини вітчизняних суб'єктів господарювання; нестача власних обігових коштів, низька рентабельність операційної діяльності, активів, власного капіталу більшості з них; недостатня інвестиційна та інноваційна активність, зниження науково-технічного потенціалу країни. Розвиток ринкових відносин в Україні, її інтеграція у світовий економічний простір та зумовлене цим посилення конкуренції на товарних ринках ще більше актуалізують проблему її фінансової безпеки.

У теоретичному та методологічному аспектах економічну безпеку держави досліджували відомі вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Геєць, І. Бінько, В. Олейников, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, В. Шлемко; регіону – Н. Вавдіюк, А. Сундук; підприємництва та підприємства – О. Ареф'єва, Т. Гладченко, Т. Кузенко, Г. Дем'яненко, С. Ілляшенко, Д. Ковальов, Г. Козаченко, О. Ляшенко, А. Одінцов, Н. Підлужна, С. Покропивний, В. Пономарьов, Н. Реверчук та інші.

Менш вивченою у вітчизняній економічній науці є проблема фінансової безпеки. На рівні національної економіки та її ділових одиниць цій проблемі присвячені праці О. Барановського, І. Бланка, А. Єрмошенко, М. Єрмошенка, К. Горячевої, М. Крупки, Р. Папехіна. Підґрунтям для розвитку концепції управління фінансовою безпекою стали дослідження збалансованості та ефективності функціонування фінансових систем, забезпечення фінансової стійкості, проблем антикризового управління суб'єктів господарювання, які проводили М. Білик, Є. Брігхем, В. Захарченко, Б. Карпінський, Л. Лігоненко, В. Мец, О. Павловська, О. Терещенко, С. Терещенко та інші.

Унаслідок цих наукових пошуків виявлено та класифіковано загрози, сформульовано головні теоретико-методологічні підходи до управління фінансовою безпекою на рівні держави та суб'єктів господарювання, визначено його методи та механізми.

Однак ще не знайшли належного наукового відображення особливості забезпечення фінансової безпеки у різних сферах національного господарства. Зокрема, в контексті продовольчої безпеки України надзвичайно важливими є завдання управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва, тому їх треба вирішувати на державному та господарському рівнях. Окремі важливі аспекти цієї проблеми досліджували такі відомі вчені, як Б. Пасхавер, В.Галушко, Ю. Лузан, Т. Кравченко, В. Месель-Веселяк, М. Пархомець, І. Степаненко, М. Хорунжий та ін. На підставі напрацьованого потрібно дослідити проблеми управління фінансовою безпекою в агропромисловому виробництві та обґрунтувати шляхи його вдосконалення.

Зазначені проблеми і зумовили вибір теми дисертаційного дослідження, визначили актуальність, дали змогу сформулювати його мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Результати дисертаційної роботи використані для виконання наукової держбюджетної теми „Управління економічними і соціальними процесами в регіоні” (№ державної реєстрації 0105U004946), зокрема аналіз виробництва і переробки молока в Західному регіоні України, а також рівня фінансової безпеки молочної промисловості Львівської області.

Мета і завдання роботи. Мета даного дисертаційного дослідження – розробити теоретичні положення і практичні рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва в умовах ринкової трансформації економіки України.

Для досягнення визначеної мети були поставлені такі завдання:

- дослідити еволюцію категорії „безпека” в національній економіці, її сучасне тлумачення та нормативно-правове забезпечення;
- визначити суть, зміст та місце фінансового складника в системі економічної безпеки;
- з'ясувати сутність, систематизувати загрози та чинники фінансової безпеки агропромислового виробництва;
- сформулювати концепцію управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва;
- на підставі узагальнення відповідних наукових досліджень розробити методику оцінки рівня фінансової безпеки господарюючих суб'єктів;
- охарактеризувати розвиток молокопереробного виробництва в умовах ринкової трансформації економіки України;
- проаналізувати та оцінити ефективність управління фінансовою безпекою молокопереробної сфери агропромислового виробництва;
- обґрунтувати шляхи вдосконалення управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання в молочної промисловості;
- визначити основні напрями поліпшення державного регулювання системи виробництва і переробки молока в Україні.

Об'єктом дослідження є економічні відносини в сфері забезпечення фінансової безпеки агропромислового виробництва України.

Предметом дослідження є методи та механізми управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва в Україні.

Методи дослідження. У роботі застосовані такі методи наукового пізнання: системний підхід, аналіз, синтез, наукова абстракція, узагальнення (під час дослідження, уточнення та розвитку понятійного апарату економічної та фінансової безпеки, концепції управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва, наявних методик оцінки рівня фінансової безпеки

суб'єктів господарювання); історичний підхід (при аналізі еволюції поглядів на сутність понять економічної та фінансової безпеки); фінансовий аналіз (оцінюючи фінансовий стан молокопереробних підприємств); економіко-математичне моделювання (при розробленні моделі оптимізації виробничої програми у молокопереробному виробництві), статистичний аналіз (характеризуючи стан розвитку молокопереробної галузі та дослідженні чинників її зовнішнього середовища).

Інформаційну основу дисертаційного дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України, статистична інформація Державного комітету статистики України та матеріали Львівського обласного управління статистики, монографії, періодичні видання, дані Державної системи розкриття інформації на фондовому ринку України, фінансова звітність підприємств молочної промисловості України, планові та фактичні показники виробництва окремих підприємств молочної промисловості України.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у розробленні концептуальних підходів і практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва, зокрема у його молокопереробній сфері. Наукову новизну засвідчують конкретні наукові результати.

Вперше:

- сформульовано поняття „фінансова безпека агропромислового виробництва” як його забезпеченість достатніми фінансовими ресурсами, захищеність фінансових інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз, як на загальносистемному рівні, так і на окремих стадіях повного циклу виробництва і перероблення сільськогосподарської сировини. Одночасно управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва визначено як систему її державного регулювання та господарського управління фінансовою стійкістю, захищеністю фінансового стану від різних збурень, що забезпечується виконанням відповідних функцій, застосуванням методів та механізмів;
- проведений системний аналіз фінансового стану, зовнішнього середовища суб'єктів господарювання молокопереробного виробництва дав змогу виявити основні загрози їх фінансовій безпеці, недостатній її рівень, залежність від обсягів виробництва продукції та прибутковості операційної діяльності, а також обґрунтувати комплекс організаційно-економічних методів та стратегічних напрямів поліпшення управління фінансовою безпекою в умовах ринкової трансформації економіки України.

Удосконалено:

- класифікацію загроз фінансовій безпеці суб'єктів господарювання за такими ознаками: безпосередністю впливу на фінансову безпеку; можливістю виявлення; тривалістю дії;

об'єктивністю зумовленості. За певних обставин такою загрозою може стати будь-який чинник зовнішнього або внутрішнього середовища ділових одиниць;

- методику аналізу та оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання на підставі комплексного підходу за такими напрямками: фінансова стійкість, потенціал фінансово-економічного розвитку, загрози зовнішнього та внутрішнього середовища, захищеність від фінансових ризиків, здатність компенсувати можливі збитки в разі реалізації загроз;
- моделювання оптимізації виробничої програми молокопереробки за критеріями: максимізації загального прибутку від виробництва продукції та середньої маржинальної прибутковості використаної одиниці молочної сировини, що дозволяє підвищити рівень фінансової безпеки операційної діяльності;

Набуло подальшого розвитку:

- концепція управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання, яку викладено крізь призму теорії життєвого циклу господарської системи;
- застосування фінансового механізму – „системи „взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку” у практиці управління фінансовою безпекою операційною діяльністю молокопереробних підприємств агропромислового виробництва;
- обґрунтування вдосконалення системи державної підтримки молокопереробної сфери агропромислового виробництва в умовах ринкової трансформації економіки України, спрямованої на підвищення рівня його фінансової безпеки.

Практичне значення отриманих результатів. Наукові висновки автора використовують у викладанні курсів „Менеджмент організацій”, „Економічна діагностика”, „Організація і планування діяльності підприємства”, „Планування діяльності підприємства” в ЛНУ імені Івана Франка. Автор підготував розділ „Фінансове планування” навчального посібника „Організація і планування діяльності підприємства”. – Львів, 2007. – 336 с., рекомендованого МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (Лист Міносвіти від 25.04.2007 р. № 14/18 –Г-641).

Результати наукових досліджень автора, а саме – методику комплексної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання та результати аналізу стану фінансово-господарської діяльності підприємств молочної промисловості Львівської області за 2000-2006 рр. прийняті до уваги при розробленні Стратегії розвитку Львівської області до 2015 р., обґрунтуванні низки програмних документів з агропромислового виробництва та регуляторних рішень щодо підприємств молочної промисловості регіону (довідка головного управління економіки Львівської обласної державної адміністрації № 3-51-345 від 14.02.2008 р.).

Практичні рекомендації щодо контролю та прискорення інкасації дебіторської заборгованості, управління операційною діяльністю та оптимізації виробничої програми, розробленні планів і стратегії розвитку були використані на Філії „Львівський молочний комбінат” ПП КФ „Прометей” (довідка від 04. 07. 2007 р.)

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, які винесено на захист, отримав автор особисто і вони відображені у відповідних публікаціях.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідались, обговорювались й отримали схвальні відгуки на: науково-практичних конференціях “Соціально-економічна ефективність державного управління: теорія, методологія та практика” (Львівський регіональний інститут державного управління УАДУ при Президентові України, Брюховичі, 23 січня 2003 р. та „Ринкова трансформація економіки України: теорія, практика, перспективи” (м. Львів, 24-25 жовтня 2003 р.); міжнародній науковій студентсько-аспірантській конференції „Економіка посткомуністичних країн в умовах глобалізації” (м. Львів, 23-24 квітня 2004 р.); міжнародній міжвузівській науково-практичній конференції „Удосконалення системи обліку, аналізу та аудиту як складової інформатизації суспільства”(м. Тернопіль – м. Мукачево, 21-22 жовтня 2004); міжнародній науковій студентсько-аспірантській конференції „Інтеграція країн з перехідною економікою у світовий економічний простір: стан і перспективи” (м. Львів, 13 - 14 травня 2005 р.); III науково-практичній конференції „Соціально – економічний розвиток України в умовах глобалізації світової економіки” (м. Луцьк, 2006 р.); міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 55-річчю економічного факультету та 10-річчю факультету аграрного менеджменту НАУ „Євроінтеграція та конкурентоспроможність продукції агропромислового комплексу України” (м. Київ, 5-6 жовтня 2006 р.); міжнародній науковій студентсько-аспірантській конференції „Нові обрії економічної науки” (м. Львів, 11 - 12 травня 2007 р); міжнародній науково-практичній конференції „Наукове забезпечення інноваційного розвитку виробництва та переробки продукції АПК”, присвяченій 55-річчю створення кафедри економіки і організації сільськогосподарського виробництва Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. Гжицького (м. Львів, 29 – 30 листопада 2007 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 14 наукових праць загальним обсягом 5,5 д. а., з них 8 (4,2 д. а.) у фахових наукових виданнях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Основний зміст роботи викладений на 210 сторінках. Дисертація містить 27 таблиць, 24 рисунки, 21 додаток. Список використаної літератури налічує 274 позиції.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено її мету та завдання, конкретизовано об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовано практичне та теоретичне значення його основних положень, новизну, ступінь апробації.

У *першому розділі* **“Теоретичні основи управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва”** проаналізовано суть і еволюцію розвитку категорії економічної безпеки, обґрунтовано визначальну роль її фінансового складника, викладено концептуальні основи управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання.

Дисертаційне дослідження розпочинається із з'ясування еволюції категорії „безпека” в економіці. Автор зазначає, що економічна безпека держави, регіону, галузі, міжгалузевих комплексів, підприємства, населення (суспільства), домогосподарства, особи є взаємодіючими і взаємозумовленими компонентами системи національної економічної безпеки. Тут проаналізовано погляди вчених на зміст і складники економічної безпеки суб'єктів господарювання – головної ланки національного господарства, уточнено її головні компоненти. На підставі аналізу показників економічної безпеки України за 1997-2006 рр. автор доходить висновку, що її рівень порівняно невисокий. Недостатнім є і її нормативно-правове забезпечення.

Серед проблем національної безпеки України надзвичайно актуальною є продовольча. За 1990-2006 рр. калорійність харчового раціону мешканця країни знизилася з 3597 до 2935 ккал на добу, суттєво скоротилася в ньому кількість найбільш необхідних для здоров'я продуктів, зокрема, молочних. У 2006 р. в Україні споживали в середньому на 38 % менше молокопродуктів від науково обґрунтованої норми. З огляду на це, в межах вирішення проблеми економічної безпеки України надзвичайно важливим є забезпечення економічної, у тім числі фінансової безпеки агропромислового виробництва.

Проаналізувавши тлумачення фінансової безпеки держави, підприємства, наведені в економічній літературі, дисертант визначає фінансову безпеку агропромислового виробництва як достатній рівень забезпечення виробництва та перероблення сільськогосподарської продукції фінансовими ресурсами, захищеності їхніх фінансових інтересів і фінансової стабільності в умовах дії зовнішніх та внутрішніх загроз, тобто як фінансову безпеку окремих його учасників – виробників сільськогосподарської продукції, переробних промислових підприємств, суб'єктів господарювання суміжних галузей (агросервісу). Наголошується на взаємній зумовленості компонентів фінансової безпеки агропромислового виробництва та обґрунтовується визначальний вплив його завершальної стадії.

У реферованому розділі уточнено поняття „загроза фінансовій безпеці суб'єкта господарювання”, під яким доцільно розуміти такий стан певного чинника його зовнішнього чи внутрішнього середовища або їхньої сукупності, що прямо або опосередковано може негативно

вплинути на його фінансовий стан та фінансові інтереси, перешкодити фінансовому розвитку. Автор узагальнив класифікацію загроз фінансовій безпеці та доповнив її такими критеріями: безпосередністю впливу на фінансову безпеку (за яким їх поділяють на прямі та непрямі); можливістю виявлення (явні та приховані); тривалістю (тимчасові, постійні); об'єктивністю зумовленості (створені цілеспрямовано, об'єктивно зумовлені).

Аналіз головних показників фінансового стану підприємства України за 2000-2006 рр. дав підстави для висновку: незважаючи на поліпшення платоспроможності, зростання рентабельності активів і власного капіталу, частки довгострокових зобов'язань у пасивах, він ще не є задовільним. Серед головних зовнішніх несприятливих чинників фінансової безпеки ділових одиниць є високий рівень оподаткування, відсоткових ставок кредитних ресурсів, низька купівельна спроможність населення, невпорядкованість функціонування фондового ринку в країні, неплатоспроможність підприємств-партнерів. Найактуальнішими внутрішніми загрозами є агресивна позикова політика, низька інноваційна активність, висока зношеність основних фондів, велика енерго- та матеріаломісткість продукції. У нещодавно затвердженій (12.02.2007 р.) Стратегії національної економічної безпеки зазначено, що заходи економічної політики треба спрямувати на зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання, підвищення рівня їх рентабельності та капіталізації. Інакше кажучи, за державою закріплюється функція регулювання фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Дисертант виходить з того, що досягнення належного рівня фінансової безпеки передбачає формування та функціонування відповідної системи управління. Під управлінням фінансовою безпекою агропромислового виробництва доцільно розуміти вплив державних інститутів через відповідні методи на фінансовий стан і фінансові результати суб'єктів господарювання агропромислового виробництва (рис. 1), а також господарське управління фінансовою безпекою на

Рис. 1. Система державного регулювання фінансової безпеки суб'єктів господарювання агропромислового виробництва

Автор досліджує управління фінансовою безпекою на підставі різних підходів до тлумачення його суті: загального, організаційно-методичного, суб'єктно-об'єктного, процесно-функційного. Згідно з процесно-функційним підходом, управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання є безперервним процесом аналізу його фінансового стану, зовнішнього та внутрішнього середовища, планування та забезпечення виконання комплексу заходів для досягнення потрібного рівня фінансової безпеки.

Управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання охоплює: управління фінансовою стійкістю (прибутковістю, формуванням фінансових ресурсів, фінансовою незалежністю і платоспроможністю, реальним та фінансовим інвестуванням), захищеністю фінансових інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз (їх уникнення, ліквідація, мінімізація ймовірності реалізації, створення резервних фондів для компенсації можливих збитків, страхування).

Доведено, що основні цілі і завдання управління фінансовою безпекою підприємства змінюються залежно від того, на якому етапі розвитку або життєвого циклу перебуває суб'єкт господарювання, або у галузі якої стадії життєвого циклу діє.

У другому розділі **“Аналіз фінансової безпеки молокопереробної сфери агропромислового виробництва”** обґрунтовано методику системної, комплексної оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання, проаналізовано стан і перспективи розвитку виробництва та переробки молока в Україні, досліджено зовнішнє середовище молокопереробних підприємств, оцінено ефективність управління їхньою фінансовою безпекою.

На підставі аналізу та узагальнення наявних методологічних підходів до оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання автор доходить висновку про необхідність системного, комплексного підходу до її виконання, що передбачає аналіз їх фінансової стійкості; небезпечності зовнішнього та внутрішнього середовища (виявлення загроз його фінансовому стану та інтересам); здатності до компенсації можливих збитків у разі реалізації загроз та відновлення прийняттого рівня фінансової безпеки. Така оцінка повинна охоплювати показники: загальної економічної та інвестиційної активності; прибутковості та оборотності; платоспроможності та складу активів; структури капіталу; оцінки стану грошових потоків; оцінки витрат і фінансової безпеки операційної діяльності; захищеності від фінансових ризиків; потенціалу до компенсації можливих збитків господарюючого суб'єкта.

Аналізуючи функціонування молокопереробного виробництва в Україні за 1990-2006 рр., автор виділив два етапи: 1991-2000р. – спад (обсяги виробленої продукції з незбираного молока скоротилися у 9,2 раза); 2001-2006 рр. – відновлення та розвиток.

На основі дослідження зовнішнього мікросередовища молокопереробної сфери агропромислового виробництва виявлено загрози її фінансовій безпеці. Зокрема, з боку споживачів – низька купівельна спроможність, нерівномірний попит на молочні продукти у регіональному розрізі, зростання особливих вимог до продукції; постачальників – різке зниження рівня виробництва молока, зміна структури виробників молочної сировини, незацікавленість індивідуальних селянських господарств у продажу молока на переробку; конкурентів – існування багаторівневої конкуренції в галузі, експансія лідерів на регіональні ринки, охоплення ними усіх сегментів ринку; держави – встановлення мінімальної закупівельної ціни на молоко. Автор звертає увагу на загрози зовнішнього макросередовища: вступ України до СОТ (з яким відповідно до законодавства ліквідовуються основні заходи державної підтримки молочної галузі, підвищуються вимоги до якості продукції) та несприятлива зовнішньоторговельна політика інших держав.

Дисертант акцентує на тому, що найбільшою загрозою не тільки фінансовій безпеці, а й існуванню молокопереробної галузі, є значне скорочення обсягів виробництва молока в Україні: за 1990-2006 рр. з 24,5 до 13,7 млн т (у 1,8 раза), у сільськогосподарських підприємств – 7,4 раза. Це є наслідком кількарізного зменшення поголів'я ВРХ: за 1990-2006 рр. у 4 рази (з 24,6 до 6,2 млн голів), у тім числі корів – у 2,5 рази (з 8,4 до 3,4 млн голів). Причиною цього є низька рентабельність сільськогосподарського виробництва молока: цей показник у 2000-2006 рр. коливався у діапазоні від -14 до 12 %, тоді як у 1990-1994 рр. – 32 - 42 %.

Автор визначив можливі наслідки реалізації цих загроз для молокопереробних підприємств та заходи для їхньої нейтралізації.

Зазначено, що важливим елементом зовнішнього середовища молокопереробних підприємств є державне регулювання їхньої діяльності. У зв'язку з цим проаналізовані відповідні законодавчі та нормативно-правові акти та акцентовано на ЗУ „Про молоко та молочні продукти” від 26.06.2004 р., в якому чи не вперше визначено напрями державної підтримки молокопереробної сфери агропромислового виробництва як цілісної системи (рис. 2).

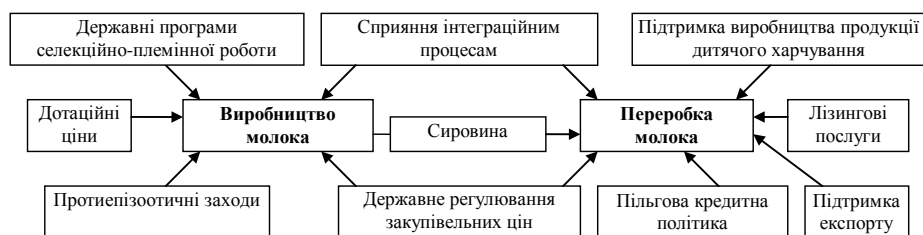

Рис. 2. Державна підтримка молокопереробної сфери агропромислового виробництва в Україні

Результати аналізу річної звітності 88 АТ - виробників молочних продуктів за 2003-2006 рр. допомогли з'ясувати позицію їхнього керівництва стосовно несприятливих чинників діяльності. Зовнішні чинники такі: недосконале податкове законодавство (31,8 % усіх АТ); політична нестабільність (19,3 %); - нестабільність законодавчої бази (15,9 %); незадовільний стан довкілля (14,8 %); дефіцит сировини, спричинений скороченням поголів'я ВРХ, її низька якість (23,9 %); відсутність вигідних умов кредитування (11,4 %); значний рівень конкуренції в галузі, у тім числі за сировину (9 %); високі ціни на енергоносії та паливно-мастильні матеріали (5,7%); відсутність стратегії розвитку АПК та реальної підтримки молочної промисловості (3,4 %). Головні внутрішні чинники – зношеність обладнання, використання застарілих технологій (38,6 %); брак оборотних коштів (27,3%); відсутність коштів на оновлення обладнання, впровадження нових технологій, реконструкцію, модернізацію (9 %); сезонність заготівлі сировини та виробництва (8 %).

За результатами аналізу фінансової звітності 40 АТ серед найбільших виробників молокопродуктів за 2005 р. проведено їх групування за обсягами реалізації і на підставі їхніх усереднених показників зроблено висновок, що найвищий рівень фінансової безпеки мають підприємства з обсягом реалізації понад 200 млн грн (табл.1).

Таблиця 1

**Показники фінансової безпеки суб'єктів господарювання
молокопереробної сфери агропромислового виробництва України***

Показники	Групи підприємств за обсягами реалізації продукції, млн грн			
	до 50	51-100	100-200	понад 200
Частка збиткових підприємств	60,0	20,0	14,3	10,0
Індекс виторгу від реалізації продукції	1,36	1,51	1,33	1,40
Рентабельність (у %):				
- активів;	-0,17	1,49	6,43	8,2
- власного капіталу;	-1,33	7,03	17,70	21,20
- продукції;	7,07	6,87	10,42	13,00
- продажу	8,79	7,61	13,00	15,30
Коефіцієнти:				
- фінансової автономії;	0,34	0,31	0,40	0,39
- довгострокової фінансової незалежності;	0,46	0,45	0,53	0,69

- загальної платоспроможності;	1,06	1,17	1,65	2,07
- співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань	0,49	0,45	0,44	1,85

* Обчислено за матеріалами Державної системи розкриття інформації на фондовому ринку України.

У реферованому розділі виконано аналіз зведених балансів і звітів про фінансові результати, типу фінансової стійкості за критерієм забезпечення запасів і витрат основними джерелами їх покриття, коефіцієнтів та деяких абсолютних показників фінансового стану молокопереробної сфери агропромислового виробництва Львівської області (всеукраїнського лідера з виробництва молока) за 2000-2006 рр. Незважаючи на зростання за цей період виторгу від реалізації (у 2,9 раза), рівень фінансової безпеки молокопереробних підприємств регіону є невисоким (табл. 2). За аналізований період значно знизилася коефіцієнти фінансової автономії, забезпеченості власними оборотними коштами.

Порівняльний аналіз показників фінансового стану підприємств Львівської області та лідерів галузі засвідчив, що лише деякі з них характеризуються достатнім рівнем фінансової безпеки, проводять фінансову та інвестиційну діяльність. Дисертант доходить висновку, що у молокопереробній галузі управління фінансовою безпекою зводиться здебільшого до управління прибутковістю операційної діяльності.

Таблиця 2

**Показники фінансової безпеки суб'єктів господарювання
молокопереробного виробництва Львівської області за 2002-2006 рр.***

Показник	2002	2003	2004	2005	2006	Рек. знач.
Виторг від реалізації, млн грн.	207,5	193,9	299,0	437,3	516,2	Зростання
Чистий прибуток (збиток), млн грн.	-2447,5	3222,3	4970,4	10620	3254,3	>0
Індекс активів, І а	1,04	1,13	1,30	1,59	1,05	> Індекс інфляції
Індекс виторгу від реалізації, І вр	-	0,93	1,54	1,46	1,18	> І а

Індекс чистого прибутку, Іп	-	-	1,54	2,14	0,31	> І вр
Рентабельність активів, %	-2,30	3,00	3,60	5,5	1,13	> 0
Рентабельність власного капіталу, %	-4,60	6,60	9,20	18,4	3,90	> 15 %
Оборотність активів	1,60	1,50	1,80	1,90	1,40	Зростання
Оборотність оборотних активів	3,40	3,00	3,30	3,20	2,62	Зростання
Робочий капітал, млн. грн.	3,60	8,90	7,00	-0,40	-13,6	>0
Коефіцієнти:						
- загальної платоспроможності	1,16	1,18	1,07	1,00	0,91	>1,50
- поточної платоспроможності	0,80	0,76	0,85	0,80	0,83	>1,00
- абсолютної платоспроможності	0,07	0,08	0,02	0,01	0,08	>0,10
- співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	1,02	0,94	1,08	1,15	0,78	>1,00
- фінансової автономії	0,45	0,44	0,35	0,27	0,30	>0,30-0,50
- довгострокової фінансової незалежності	0,59	0,57	0,44	0,41	0,51	>0,50-0,75
- забезпечення власними оборотними коштами	-0,16	-0,11	-0,09	-0,25	-0,47	>0,10

* Обчислено за матеріалами Львівського обласного управління статистики.

Загалом для більшості суб'єктів господарювання молокопереробної сфери агропромислового виробництва у 2000-2006 рр. було характерно: зниження коефіцієнта власного капіталу та його нестача навіть для формування необоротних активів; відсутність власних оборотних коштів; великий обсяг дебіторської заборгованості у структурі оборотних активів та її стрімке зростання; мала частка високоліквідних оборотних активів; недостатність довгострокових джерел фінансування; невисока оборотність активів, у тім числі оборотних активів; низька чиста рентабельність активів, власного капіталу продажу; періодична збитковість.

На підставі виконаного аналізу автор стверджує, що фінансова безпека молокопереробної сфери агропромислового виробництва України є на недостатньому рівні.

У третьому розділі **“Напрями вдосконалення управління фінансовою безпекою молокопереробного виробництва”** обґрунтовано шляхи підвищення прибутковості операційної діяльності у молочній промисловості, визначено основні напрями забезпечення фінансової стабільності виробників молокопродуктів, розроблено загальні рекомендації з поліпшення стратегічного управління фінансовою безпекою молокопереробної сфери агропромислового виробництва на державному та господарському рівнях.

У реферованому розділі досліджено особливості операційної діяльності та управління її прибутковістю у молокопереробці, зокрема формування господарського портфеля (асортименту) та собівартості продукції, цінової політики, обсягів виробничої діяльності та продажу. Виявлено сезонність виробництва та продажу, що має різні тенденції у продуктовому розрізі, високу частку (60-70 %) витрат на молочну сировину у формуванні собівартості продукції та значну різницю між прибутковістю виробництва різних видів молокопродуктів. На підставі цього обґрунтовано необхідність вдосконалення управління прибутковістю операційної діяльності як складника управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання молокопереробного виробництва використанням „системи взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації та прибутку”: комплексної системи калькулювання собівартості портфеля продукції в розрізі змінних і постійних витрат; аналізу собівартості та прибутковості продукції за показниками: рентабельності (загальної та окремих її видів), маржинального прибутку на одиницю кожного продукту та на одиницю молочної сировини, затраченої на його виробництво; аналіз показників запасу міцності та коефіцієнта фінансової безпеки операційної діяльності суб'єктів господарювання в цілому та по кожному виду продукції зокрема у місячному розрізі (рис. 3).

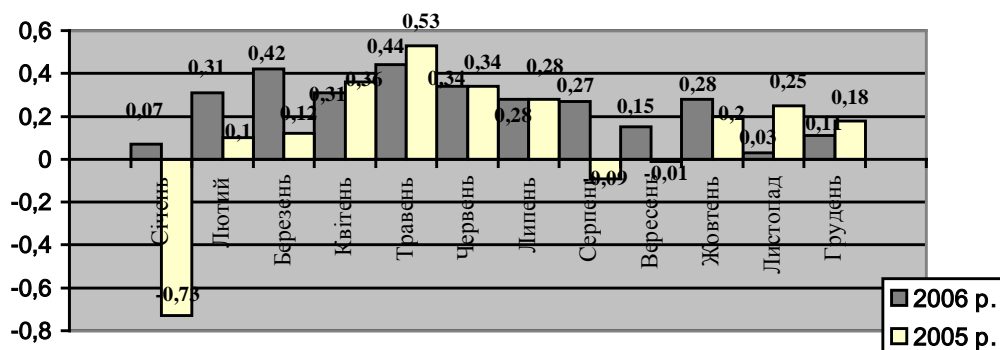

Рис. 3 Коефіцієнти фінансової безпеки операційної діяльності Філії "Львівський молочний комбінат" ПП КФ "Прометей"

У дисертаційній роботі обґрунтовано необхідність використання у молокопереробному виробництві моделі оптимізації виробничої програми за критеріями максимізації загального прибутку від виробництва продукції та маржинального прибутку в середньому на одиницю

молочної сировини, затраченої на її виробництво, враховуючи виробничі потужності, параметри попиту, особливості загальної стратегії розвитку.

Нехай n - кількість видів продукції молокопереробного підприємства; Q_i - обсяг виробництва i -го виду продукції; P_i - ціна одиниці i -го виду продукції; MP_i - маржинальний прибуток на одиницю i -го виду продукції; N_i - витрати сировини (молока базисної жирності) на виробництво 1 т i -го виду продукції; FC - постійні витрати підприємства; A - прогнозний обсяг закупівлі сировини у плановому періоді; B_i - виробничі потужності підприємства з виробництва i -го виду продукції; Q_{\min} - мінімальні обсяги виробництва i -го виду продукції; D_i - прогнозний обсяг попиту на i -ий вид продукції у плановому періоді.

Тоді задача полягатиме у знаходженні місячних обсягів виробництва i -го виду продукції, щоб:

$$L = \sum_{i=1}^n Q_i \cdot MP_i - \frac{FC \cdot N_i}{\sum_{i=1}^n Q_i \cdot N_i} \rightarrow \max; \quad (1)$$

$$L = \frac{\sum_{i=1}^n Q_i \cdot MP_i}{\sum_{i=1}^n Q_i \cdot N_i} \rightarrow \max; \quad (2)$$

за умов і обмежень

$$\sum_{i=1}^n N_i \cdot Q_i \leq A; \quad Q_i \leq B_i; \quad Q_{\min} \leq Q_i \leq D_i. \quad (3)$$

Оскільки така задача є двокритеріальною, то постає складне питання її розв'язку. У дисертації запропоновано евристичний підхід до неї, як послідовне розв'язування двох задач лінійного програмування – спочатку (2), а відтак (1).

Щоб забезпечити фінансову стабільність суб'єктів господарювання молочної промисловості, автор обґрунтовує головні шляхи оптимізації структури їхніх активів і пасивів. Зокрема, для зниження частки дебіторської заборгованості у складі активів молокопереробних підприємств у реферованому розділі запропоновано такі організаційно-економічні заходи: створення відповідних відділів (підрозділів) чи призначення відповідальних осіб з питань управління дебіторською заборгованістю; запровадження системи оцінювання платоспроможності та фінансової дисципліни потенційних покупців; відмова від співпраці з клієнтами підвищеної групи ризику; передбачення штрафних санкцій за прострочення термінів платежу; стимулювання дострокової оплати продукції за допомогою системи знижок; посилення контролю за станом розрахунків з дебіторами; використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості (факторингу) та ін.

Аналіз чинників формування оптимальної структури капіталу у молокопереробній галузі дав підстави для висновку про доцільність використання в ній здебільшого залученого, ніж власного

капіталу. Однак багато молокопереробних підприємств фінансують свою діяльність на 80-90 % або повністю за рахунок власних коштів, не використовуючи можливостей для розвитку. Оптимізувати структуру їхнього капіталу доцільно збільшенням у ній частки залучених коштів, забезпечивши підвищення рівня рентабельності власних. У галузі також діють підприємства, фінансова незалежність яких недостатня (менше 10 %). На думку дисертанта, їм треба збільшити частку власних коштів у пасивах за рахунок нерозподілених прибутків, обмеження виплат дивідендів, додаткових капіталовкладень та інших методів.

У розділі розроблено та обґрунтовано загальну схему комплексу заходів, необхідних для подолання найбільш значущих зовнішніх стратегічних загроз і реалізації стратегії фінансової безпеки суб'єктів господарювання молокопереробної сфери агропромислового виробництва, зокрема таких її складників, як стратегія зростання фінансової рентабельності (означає отримання та збільшення чистого прибутку) та стратегія фінансової стабільності (залежить від надійності постачання сировини) (рис.4).

Рис. 4. Напрями реалізації стратегії фінансової безпеки суб'єктів господарювання молокопереробної сфери агропромислового виробництва

Дисертант обґрунтовує тезу, що особливо важливим напрямом стратегічного управління фінансовою безпекою молокопереробної сфери агропромислового виробництва з боку держави за умов дефіциту сировини є підтримка розвитку тваринництва. Аналіз відповідних законодавчих, нормативно-правових актів, урядових програм за 1999-2007 рр. засвідчив неефективність більшості з них, відсутність чітких і дієвих механізмів їхньої реалізації, очікуваних результатів, а тому спад виробництва молока та скорочення поголів'я ВРХ у сільському господарстві ще не зупинено.

Аналіз видатків з державного бюджету за 2000-2007 рр. за основними статтями фінансування державою агропромислового виробництва (дотації виробникам продукції тваринництва і рослинництва; фінансова підтримка фермерських господарств, підприємств молочної переробки;

здешевлення кредитів, наданих підприємствам АПК; часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва) свідчить, що, незважаючи на зростання їх обсягу, ці суми видатків є незначні і суттєво не впливають на рівень фінансової безпеки його учасників. Уряд практично не підтримує фінансово промислову переробку молока, наприклад, лише у 2005-2006 рр. у державному бюджеті на це були передбачені кошти в розмірі всього 10 та 4 млн грн. відповідно.

Дисертант обґрунтовує, що головними напрямками вдосконалення державної підтримки агропромислового виробництва молока повинні стати: створення чітких і дієвих механізмів реалізації вже визначених напрямів підтримки сільськогосподарських виробників молока; формування механізмів стимулювання виробництва молока в особистих селянських господарствах; посилення державного контролю за якістю молока; допомога держави особистим селянським господарствам у налагодженні зооветеринарного обслуговування молочного стада; пільгове цільове кредитування підприємств молочної промисловості (особливо малих і середніх), спрямоване на активізацію їхньої інноваційної діяльності; стимулювання нарощення капіталу у галузі агропромислового виробництва (пільгова політика оподаткування прибутку, що спрямовується на поповнення власних коштів і розширення виробництва); зниження ставки ПДВ на основну молочну продукцію.

ВИСНОВКИ

У дисертації узагальнено теоретичні положення й обґрунтовано практичні рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва на державному та господарському рівнях. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки теоретичного та практичного значення.

1. Із трансформацією економіки України та розвитком ринкових відносин надзвичайно актуальною стала проблема національної економічної безпеки, базисом якої в цілому, а також її окремих компонентів є економічна безпека суб'єктів господарювання. Центральне місце у системі економічної безпеки належить його фінансовій складовій.

2. У системі національної економічної безпеки важливе значення має фінансова безпека агропромислового виробництва, функціонування якого є передумовою забезпечення населення продовольством. Фінансову безпеку агропромислового виробництва доцільно розуміти як достатній рівень забезпечення виробництва та перероблення сільськогосподарської сировини фінансовими ресурсами; а також як фінансову безпеку окремих його учасників насамперед сільськогосподарської та переробної сфери.

3. Управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва відбувається на двох рівнях: державному – вплив через відповідні методи на фінансовий стан та фінансові результати суб'єктів господарювання агропромислового виробництва та господарському – управління фінансовою безпекою на рівні окремих ділових одиниць, підприємств-учасників агропромислового виробництва.

4. Управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання складне багатоаспектне поняття, яке загалом можна визначити як цілеспрямований вплив за допомогою відповідних принципів і методів на його фінансову систему, фінансову діяльність, внутрішнє та зовнішнє оточення задля досягнення високої фінансової стійкості, захищеності його фінансового стану та інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз для забезпечення стабільного розвитку у тривалому періоді.

5. Аналіз стану та рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання як ключовий етап процесу управління нею, повинен бути комплексним, системним та виконуватися із застосуванням різних методів і прийомів фінансового аналізу за такими напрямками: оцінка й аналіз фінансової стійкості, потенціалу фінансово-економічного розвитку, загроз зовнішнього та внутрішнього середовища, захищеності від фінансових ризиків, здатності компенсувати можливі збитки у разі реалізації загроз.

6. Після катастрофічного спаду у 1991-2000 роках молокопереробне виробництво в Україні з 2001 р. повільно виходить з депресивного стану. Проте існують такі головні загрози фінансовій безпеці його суб'єктам: зменшення обсягів поставок сировини (особливо сільськогосподарськими підприємствами); низький рівень купівельної спроможності більшості домогосподарств України; високий рівень конкуренції в галузі; негативний вплив державного регулювання на формування собівартості продукції; несприятлива зовнішньоторговельна політика держав-імпортерів молокопродукції.

7. Багаторівневий аналіз фінансового стану та фінансових результатів молокопереробної сфери агропромислового виробництва за 2000-2006 рр., засвідчив, що незважаючи на деякі позитивні зміни, рівень фінансової безпеки більшості її суб'єктів господарювання є нині невисоким. Для них характерна: низька рентабельність та оборотність активів, значне зниження частки власного капіталу у балансі, відсутність чи недостатність власних оборотних коштів, велика частка дебіторської заборгованості в оборотних активах та стрімке її зростання за аналізований період. Високий рівень фінансової безпеки мають лише окремі загальнонаціональні та регіональні лідери галузі.

8. Управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання молокопереробної сфери агропромислового виробництва зводиться нині здебільшого до управління прибутковістю їхньої операційної діяльності. Для його вдосконалення доцільно застосовувати комплексний підхід до розрахунку та аналізу собівартості і прибутковості продукції, використовуючи систему

„взаємозв'язку витрат, обсягу реалізації та прибутку” („CVP” – аналіз) та моделювання оптимізації виробничої програми.

9. Досягнення фінансової стабільності господарських одиниць молокопереробної сфери агропромислового виробництва передбачає поліпшення структури їхніх активів (зниження частки дебіторської заборгованості за допомогою відповідних організаційно-економічних заходів, сучасних методів її рефінансування) та пасивів (зміна співвідношення власних і залучених коштів з врахуванням чинників формування оптимальної структури капіталу).

10. Управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання молочної промисловості України має оперативний характер і не зорієнтоване на довгострокову перспективу. Важливим напрямом його вдосконалення є надання йому стратегічної спрямованості, що передбачає розроблення стратегії фінансової безпеки (зокрема таких її складників, як стратегія зростання рентабельності власного капіталу та стратегія фінансової стабільності), спрямованої на подолання найбільш значущих зовнішніх загроз.

11. В умовах трансформації економіки України підвищення рівня фінансової безпеки агропромислового виробництва передбачає формування нових та вдосконалення існуючих механізмів державної підтримки його розвитку.

Публікації автора за темою дисертації

У наукових фахових виданнях, які внесено до переліку ВАК:

1. Марченко О.М. Концептуальні засади управління фінансовою безпекою підприємства / Вісник Львівського університету. Серія економічна. Вип.32. – Львів, 2003. – С. 100 - 105.
2. Марченко О.М. Аналіз зовнішнього середовища в системі управління фінансовою безпекою підприємства / Вісник Львівського університету. Серія економічна. Вип. 33. – Львів, 2004. – С. 356 - 364.
3. Марченко О.М. Аналіз основних факторів фінансової безпеки підприємств молочної промисловості / Вісник Львівського університету. Серія економічна. Вип. 34. – Львів, 2005. – С. 375 - 384.
4. Марченко О.М. Оцінка та розвиток системи управління фінансовою безпекою підприємства / Вісник Львівського університету. Серія економічна. Вип. 36. – Львів, 2006. – С. 30- 39.
5. Марченко О.М. Управління фінансовою безпекою операційної діяльності / Вісник Львівського університету. Серія економічна. Вип. 37 (2). – Львів, 2007. – С. 82 - 89.
6. Марченко О. М. Фінансова безпека агропромислового виробництва / Науковий вісник ЛНУВМ та БТ імені С. З Жицького. Том 9 № 4 (35) Частина 2. – Львів, 2007. – С. 176 – 182.

7. Оробчук М. Г., Марченко О. М. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємств молочної промисловості Львівської області // Науковий вісник Національного аграрного університету / Редкол.: Д. О. Мельничук (відп. ред.) та ін. – Київ, 2007. – Вип. 111. - С. 182 - 185. (*Автору належить*: аналіз рівня фінансової безпеки підприємств молочної промисловості Львівської області, обґрунтування шляхів його підвищення).
8. Оробчук М. Г., Марченко О. М. Стан і перспективи виробництва та переробки молока в Західному регіоні України // Економіка і управління. – 2007. – № 1. – С. 33 - 41. (*Автору належить*: аналіз виробництва та переробки молока, а також відповідної нормативно-правової бази).

В інших виданнях:

9. Марченко О.М. Аналіз зовнішнього середовища як вихідна основа управління фінансовою безпекою підприємства / Економіка пост-комуністичних країн в умовах глобалізації: Матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – С. 207 - 208.
10. Марченко О.М. Сучасні методичні основи аналізу діяльності підприємств молочної промисловості / Удосконалення системи обліку, аналізу та аудиту як складової інформатизації суспільства”: Збірник матеріалів міжнародної міжвузівської науково-практичної конференції. – Тернопіль; Мукачєво, 2004. – С. 201 - 205.
11. Марченко О.М. Основні напрями державної підтримки розвитку молочної промисловості / Інтеграція країн з перехідною економікою у світовий економічний простір: стан і перспективи: Матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 224 - 225.
12. Марченко О.М. Необхідність збереження експортного потенціалу молокопереробних підприємств України / Соціально – економічний розвиток України в умовах глобалізації світової економіки: Збірник доповідей III науково-практичної конференції: Вип. 2 / За заг. ред. канд. філос. наук. А. А. Журавльова. – Луцьк : ПВД „Твердиня”. 2006. – С. 90 - 92.
13. Марченко О.М. Системна оцінка фінансової безпеки підприємства: методи, показники та обґрунтування / Науковий вісник ЛДУВС. Серія економічна. Випуск 1 (3). – Львів, 2006. – С. 269 - 276.
14. Марченко О.М. Основні шляхи підвищення рівня фінансової безпеки підприємств молочної промисловості Львівської області / Нові обрії економічної науки: Матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – С. 175 -176.

АНОТАЦІЯ

Марченко О. М. Управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва в умовах трансформації економіки України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2008.

У дисертаційній роботі досліджено теоретичні основи та практичні аспекти управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва в Україні, обґрунтовано шляхи його вдосконалення.

Проаналізовано сучасний стан економічної та фінансової безпеки основних сфер національного господарства. Уточнено та доповнено понятійний апарат, викладено концептуальні основи управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва, обґрунтовано системну, комплексну оцінку її рівня. Проаналізовано стан і рівень фінансової безпеки молокопереробної сфери агропромислового виробництва, виявлено головні її зовнішні загрози. Обґрунтовано шляхи поліпшення управління фінансовою безпекою та визначено основні напрями вдосконалення державної підтримки суб'єктів господарювання у молокопереробному виробництві.

Ключові слова: економічна безпека, фінансова безпека, фінансова безпека агропромислового виробництва, управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва, державна підтримка молокопереробного виробництва.

АННОТАЦИЯ

Марченко О. М. Управление финансовой безопасностью агропромышленного производства в условиях трансформации экономики Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. - Львов, 2008.

В диссертационной работе исследованы теоретические основы и практические аспекты управления финансовой безопасностью агропромышленного производства в Украине, обоснованы пути его усовершенствования.

В первом разделе „Теоретические основы управления финансовой безопасностью агропромышленного производства” рассмотрена сущность и эволюция понимания безопасности в национальной экономике; сформулировано понятие финансовой безопасности агропромышленного производства как достаточного уровня обеспечения производства и промышленной переработки сельскохозяйственной продукции финансовыми ресурсами, защищенности их финансовых

интересов и финансовой стабильности в условиях действия внешних и внутренних угроз; уточнен и дополнен понятийный аппарат финансовой безопасности; изложены концептуальные основы управления финансовой безопасностью агропромышленного производства.

Во втором разделе „Анализ финансовой безопасности молокоперерабатывающей сферы агропромышленного производства” обосновывается комплексный подход к анализу и оценке уровня финансовой безопасности хозяйственных субъектов, по которому она должна осуществляться в нескольких направлениях (финансовая устойчивость, потенциал финансово-экономического развития, угрозы внешней и внутренней среды, защищенность от финансовых рисков, способность компенсировать возможные убытки в случае реализации угроз). Исследуется состояние и перспективы развития производства и переработки молока в Украине, оценивается уровень финансовой безопасности молокоперерабатывающей сферы агропромышленного производства.

В третьем разделе “Направления совершенствования управления финансовой безопасностью молокоперерабатывающего производства” обосновывается применение системы „Взаимосвязь издержек, объема реализации и прибыли” в управлении прибыльностью операционной деятельности молокоперерабатывающих предприятий; предложена модель оптимизации их производственной программы за критериями максимизации общей от реализации продукции и маржинальной прибыли в среднем на единицу молочного сырья. Определены основные направления обеспечения финансовой стабильности. Обоснована необходимость стратегического управления их финансовой безопасностью. Предложены направления усовершенствования государственной поддержки молокоперерабатывающей сферы агропромышленного производства.

Ключевые слова: экономическая безопасность, финансовая безопасность, финансовая безопасность агропромышленного производства, управление финансовой безопасностью агропромышленного производства, государственная поддержка молокоперерабатывающего производства.

ANNOTATION

Marchenko O. M. Management of financial security of agriindustrial production in conditions of transformation of economy of Ukraine. – The manuscript.

The thesis for scientific degree of the candidate of the economic sciences by speciality 08.00.03 – economics and management of the national economy. – The Ivan Franko National University of Lviv– Lviv, 2008

The theoretical bases and the practical aspects of management of financial security of agriindustrial production in Ukraine are investigated in the thesis, the ways of its perfection are grounded.

The modern state of economic and financial security of basic spheres of national economy is analysed. The concept set is specified and completed, conceptual bases of management of financial security of agriindustrial production are exposed, the system, complex appraisal of its level is grounded. The state and the level of financial security of the milk processing sphere of agriindustrial production are analysed, its main external threats are found out. The ways of improvement of management of financial security are grounded, the main directions of perfection of the state support of the business entities of milk processing industry are also determined.

Key words: economic security, financial security, financial security of agriindustrial production, management of financial security of agriindustrial production, state support of milk processing industry.

Підписано до друку 21.02.2008. Формат 60 × 90/16.

Умовн. друк. арк. 1.0. Тираж 100 прим. Зам. № 127.

Друк СПДФО „Марусич М. М.”

м. Львів, пл. Осмомисла, 5/11 тел. факс: (032)261-51-31